

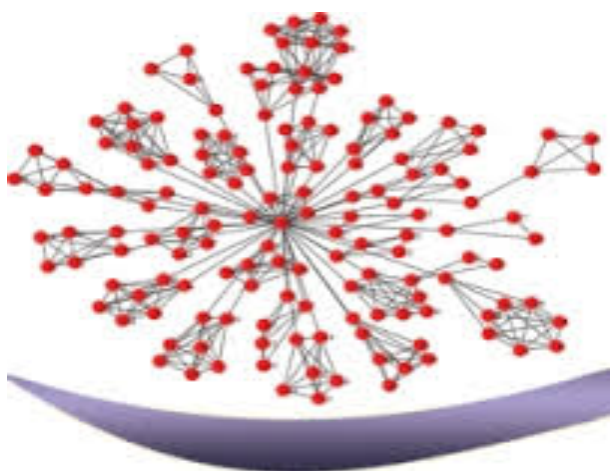
Национален центар за развој на
иновации и претприемачко учење

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЕКОНОМИЈА
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КЛАСТЕРИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

2018 - 2025

СКОПЈЕ, 2018

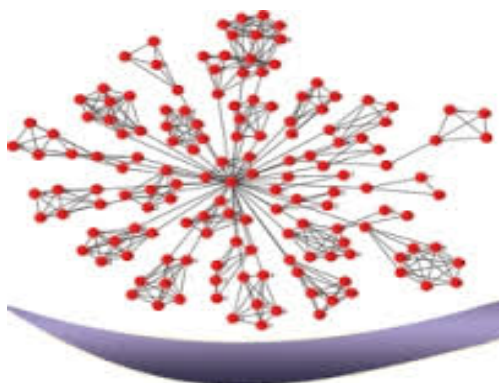

Национален центар за развој на
иновации и претприемачко учење

СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА КЛАСТЕРИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

2018 - 2025

Подготвена за потребите на проектот „Стратегија за развој на кластерите во Република Македонија со комуникациска стратегија на кластерите“ со арх. бр. 18-1841/3 од 19.06.2017 година

Во изработката на стратегијата учествуваа:

д-р Радмил Поленаковиќ

д-р Мишко Џидров

м-р Бојан Јовановски

м-р Трајче Велковски

Тодора Ева Бранова

д-р Ивана Станковска

д-р Моника Марковска

м-р Момир Поленаковиќ

Стефан Тодоровиќ

Настасија Штерјова

СКОПЈЕ, Јануари 2018

Содржина

1. Вовед.....	5
1.1. Основни дефиниции	6
1.2. Европски кластерски амбиент.....	7
1.3. 1Амбиент за развој на кластерите во Република Македонија.....	9
1.4. SWOT анализа на кластерското опкружување	13
2. Функционирање на кластерите	16
2.1. Како работат кластерите?.....	18
2.1.1. Човечки фактор.....	19
2.1.2. Форум за експертиза и градење на капацитетите на кластерите	20
2.1.3. Комуникациска политика	20
2.1.4. Меѓуминистерска координација и комуникација.....	21
2.1.5. Управа на кластерската организација	22
2.2. Улогата на Владата во градењето кластери.....	23
3. Цели на Стратегијата.....	31
3.1. Унапредување на управувањето со македонската кластерска политика.....	32
3.1.1. Мапирање на кластерите	33
3.1.2. Национална координација на кластерите	33
3.1.3. Специјализација на регионите и изработка на регионална мапа на кластери	33
3.1.4. Информирање и промоција на политиката за развој на кластерите	35
3.1.5. Следење и оценување на кластерите	36
3.1.6. Соработка со кластерските политики на ЕУ	36
3.2. Јакнење на кластерите и членките на кластерите.....	36
3.2.1 Јакнење на капацитетите на кластерите, кластерските асоцијации/мрежи и членките на кластерот	37
3.2.2 Поддршка за јакнење на конкурентноста на членките на кластерите.....	38
3.2.3 Вмрежување на кластерите на регионално ниво.....	38
3.3. Поттикнување на иновациите и трансфер на нови технологии.....	38
3.3.1 Поддршка на иновациите.....	39
3.3.2 Јакнење на трансферот на технологии.....	40
3.3.3 Поддршка на соработката со академската заедница и истражувањето и развојот	40
3.4. Јакнење на извозните потенцијали и интернационализација на кластерите	40

3.4.1.	Поддршка за извозни активности на кластерските организации и претпријатијата	41
3.4.2.	Вмрежување и соработка со кластерите од ЕУ и Средна и Југоисточна Европа ...	41
3.5.	Јакнење на знаењето и вештините за развој на кластерите	41
3.5.1.	Јакнење на знаењето и вештините.....	42
3.5.2.	Информациски и комуникациски активности на кластерот.....	42
3.6.	Ефикасно користење на фондовите на ЕУ и Програмите за ЕУ-заедницата.....	43
3.6.1.	Јакнење на капацитетот за ефикасно користење на ЕУ фондовите	43
3.6.2.	Јакнење на капацитетите за ефикасно користење на Програмите на Заедницата	44

Анекс: ИНДИКАТИВЕН ОПЕРАТИВЕН ПЛАН/ АКЦИОНЕН ПЛАН

Предговор

Почитувани,

Документот кој се наоѓа пред вас е развиен во рамки на проектот „Стратегија за развој на кластерите во Република Македонија со комуникациска стратегија на кластерите“ со архивски број 18-1841/3 од 19.06.2017 година финансиран од Министерството за економија на Република Македонија.

Секој стратегиски документ претставува еден вид патека кон остварување на посакуваните цели. Имплементацијата на стратегијата побарува најефикасно и ефективно искористување на ресурсите во процесот на реализација на активностите од стратегијата. Во таа насока е изработен и овој стратегиски документ. Со оглед на фактот дека финансиските ресурси се скоро секогаш лимитирани, акцискиот план е сочинет, главно, базирано на реалното финансирање на годишно ниво предвидено од страна на Министерството за економија, како и на сериозна финансиска поддршка од Европската Унија и други донатори преку еден или повеќе проекти поврзани со акцискиот план.

Целта на оваа стратегија е да го поддржи развојот на кластерите во Република Македонија во наредните 7 години, при што на кластерите се гледа како на механизам за зголемена иновативност и профитабилност на малите и средни претпријатија (членки на кластерите), односно, генерално, се очекува стратегијата да помогне во остварувањето на заложбите за забрзан општествено-економски развој на Република Македонија.

Авторите на Стратегијата им се заблагодаруваат на сите партнери кои придонесоа за развој на овој важен документ, особено на кластер менаџерите, вработените од секторите за индустрија, мали и средни претпријатија и иновативност во Министерството за економија и на поедини компании кои своите идеи и размислувања ги споделија со нас. Како еден жив документ, сметаме дека стратегијата може и треба да претрпи подобрувања со секоја добронамерна сугестија во насока на зголемена конкурентност и иновативност на претпријатијата, кластерите и целокупното македонско стопанство.

Јануари 2018

Тимот на НЦРИПУ - Скопје

1. Вовед

Денес, степенот на развој на државите не се мери само со макроекономски показатели, туку и со степенот на конкурентност (WEF), степенот на корумпираност (The Heritage Foundation: Corruption Index), степенот на иновативност (Innovation union Scoreboard), степенот на хуман развој (World Bank: Human Development Index) и со низа други меѓународни показатели, од кои може да се изведе развиеноста на некоја економија.

Интересот за кластерите во Република Македонија се јавува во почетокот на новиот милениум (2002). Република Македонија има потреба од интегрирање на кластерите системски, со сеопфатен пристап кој треба да послужи за долгорочните цели на политиките. Кластерите се во средиштето на проактивната индустриска политика, со цел не само зголемување на продуктивноста, туку и подобрување на иновативните потенцијали на македонската индустрија. Во оваа смисла од буџетот на Република Македонија се издвојуваат одредени средства, кои за жал се недоволни. Истовремено потребна е поголема посветеност на Владата насочена кон процесот на развојот на кластерите. Подрачје на кое треба да се посвети особено внимание (согласно истражувањата), секако е подобрувањето на ниската меѓусебна доверба на големите и малите фирми, што е една од основите причини за ниско ниво на нивна меѓусебна соработка.

Кластерската политика во Република Македонија мора да се разгледува во контекст на положбата на Република Македонија како мала транзициска економија. Имајќи го тоа предвид, предностите на кластерите, како систем на организирање на претпријатијата, се:

- јакнење на конкурентноста на претпријатијата,
- јакнење на планските региони во Република Македонија,
- подобрување на структурата на стопанските активности (нови технологии, реструктурирање на претпријатијата, воведување на иновации во сите сегменти од работењето на компаниите),
- вмрежување (поврзување) на јавниот, деловниот и научно-истражувачкиот сектор (т.е. развој на т.н. трипл хеликс), и
- разбирање на сопственото стопанство.

Стратегијата за развој на кластерите е еден од клучните документи на патот кон водечка положба на македонското стопанство во Југоисточна Европа.

Во сите цели и мерки на Стратегијата за развој на кластерите вклучен е принципот на општествено одговорно однесување и разгледани се важни теми како што се еднакви можности, родово свесни политики, рамномерен регионален развој и еколошка оддржливост.

1.1. Основни дефиниции

Кластери

Кластери се правни лица, меѓусебно поврзани претпријатија на одредена блиска географска локација, специјализирани добавувачи, понудувачи на услуги, претпријатија во поврзани сектори и поврзани институции во подрачјата кои едновременно меѓусебно си конкурираат и соработуваат.

Кластерски здруженија

Кластерските здруженија може да бидат правни лица, или неформални мрежи кои обединуваат повеќе кластери во претставување на заедничките интереси.

Кластерски иницијативи

Кластерски иницијативи се организирани напори насочени кон зголемување на растот и конкурентноста на кластерите во регионот.

Потпорни (придружни) организации за кластерите

Потпорни организации за кластерите се институции кои пружаат услуги наменети за јакнење на кластерите. Потпорните организации може да бидат јавни и јавно-приватни организации, како и организации кои припаѓаат на невладиниот сектор.

Кластерска политика

Кластерската политика претставува специфични напори (група на активности) на владите во пружање на поддршка на кластерите за нивен развој и овозможување на ефикасна координација (управување) со другите поврзани политики и придружни организации на национално и регионално ниво.

1.2. Европски кластерски амбиент

Во текот на последните години кластерската политика стана една од главните политики на Европската Унија (ЕУ), особено во однос на обновената Лисабонска стратегија и развојните цели на ЕУ до 2020. Во цела Европа се смета дека кластерите се во голема мерка поврзани со просперитетот на целата унија, па оттаму националните иницијативи за јакнење и развој на кластерите се насочени кон:

- раст на стопанството,
- поголема конкурентност,
- јакнење на иновациите и трансферот на технологии, и
- примена на напредни high-tech иновации (иновации во високи технологии).

Европската Унија дава свој придонес на националните и регионални кластерски политики по пат на комплементарни активности. Ова вклучува отстранување или намалување на трговските, инвестициските и миграциските бариери, поттикнување и јакнење на националните и регионални кластерски политики, стимулирање на создавање на нови кластери, како и поттикнување на преку-гранични и регионални кластери. Целта на развојот на кластерите во Европа се остварува со низа различни развојни програми и иницијативи на заедницата.

Индустриската политика на Република Македонија 2009-2020 ги препознава кластерите како една од петте области за интервенција за спроведување на индустриската политика. Исто така, Стратегијата за иновации 2012-2020 ги препознава кластерите како алатка за зголемување на конкурентноста на македонската економија.

Програми и иницијативи за развој на кластерите

CIP – Рамковна програма за конкурентност и иновации

Оваа програма ги спојува иновациите, енергијата и информациските и комуникациски технологии и развој во една заедничка рамка. Потпрограмата: „Програма за претприемништво и иновации“ (EIP) ги поддржува хоризонталните активности, особено во делот на јакнење, поттикнување и промоција на иновациите во малите и средни претпријатија. Овде е вклучено и поттикнувањето на развојот на кластерите. Република Македонија учествува во оваа Програма.

PRO INNO EUROPE

Иницијативата PRO INNO EUROPE има за цел да постане фокална точка за анализа и развој на политиките за иновации, учење и развој во Европа. INNO мрежите се насочени кон соработка на полето на кластерските политики, поддршка на мали и средни претпријатија втемелена на знаење и нови претпријатија (start-ups), валоризација на транснационалното знаење, врските помеѓу индустријата и истражувањето, како и иновациите во подрачјето на услугите. Четири INNO мрежи со фокус на соработка во подрачјето на кластерските политики во 2006 година ја основаа Европската Алијанса за кластери.

Министерството за економија на Република Македонија, во 2012 година потпиша Меморандум за разбирање со Балканско - Црноморската мрежа на кластери, презентирана преку Куќата на кластерите од Ниш. Во 2016 година во Охрид се одржа 7-та Балканско - Црноморска конференција „Денови на Кластерите“, која организациски беше поддржана од Министерството за економија на Република Македонија.

EUREKA

EUREKA е пан-европска мрежа за пазарно ориентирано и индустриско истражување и развој. Нејзина цел е јакнење на конкурентноста на Европа со поддршка на претпријатијата, истражувачките центри и универзитетите во нивните европски проекти. Потпрограмата “EUREKA - clusters” поддржува долгорочни, стратешки важни индустриски иницијативи.

HORIZON 2020

HORIZON 2020 е финансиски инструмент за остварување на целите на Европската Унијата во делот на иновации, каде се бара Европа во 2020 да биде на врвот во однос на глобалната конкурентност. Со оваа програма се очекува иновациите, пронајдоците и останатите новини од лабораториски услови (или од фаза на прототип) да се донесат на пазарот, т.е. да се комерцијализираат. За овој инструмент се обезбедени најмногу финансиски средства, а кластерите и кластерските здруженија може да учествуваат на повиците кои се однесуваат на областите во кои тие делуваат.

ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕТПРИСТАПНА ПОМОШ (ИПА)

Инструментот ИПА е инструмент за претпристапна помош за периодот 2007-2013 (IPA I) и за периодот 2014-2020 (IPA II). Основни цели на оваа програма се поддршка на државите – кандидатки за членство во ЕУ, како и подготовка за користење на структурните инструменти на унијата. Целта на Оперативната програма за регионална конкурентност подразбира користење на расположливите финансиски средства за мерки за јакнење на конкурентноста на стопанството и поттикнување на развојот и растот на претприемништвото, односно создавање на подобри услови за стопанисување и поддршка на мали и средни претпријатија. Потенцијални корисници на средства во рамките на Програмата може да бидат кластерите и членките на кластерите, односно на овој начин може да се финансираат кластерските иницијативи.

1.3. 1 Амбиент за развој на кластерите во Република Македонија

Кога зборуваме за развојот на кластерите мора да се допре прашањето на новите предизвици во светската економија, како што се формирањето на единствениот светски пазар како одговор на процесот на глобализацијата, фокус на активностите поврзани со истражување и развој и комерцијализација на иновациите, како и континуирана трансформација во сите сегменти на економијата. Светот денес сè повеќе се базира на специјализацијата. Се креира единствен, глобален пазар. Заснованоста на развој и различност на регионите станува нова вид на конкурентност на глобалната економија, а регионите стануваат главни двигатели на конкурентност на глобалниот пазар.

Детерминанти на конкурентност на регионите се: квалитет и мобилност на работната сила, основна и деловна инфраструктура, претприемачка клима, позитивно и поттикнувачко опкружување за иновации и развој на кластерите, ефикасност на јавните институции, зачувување на животната средина и слично.

Изградбата на региони базирани на знаење и на цврсто партнерство помеѓу јавниот и приватниот сектор бараат интегрирана иновациска платформа кој се темели на промоција и поддршка за формирање на кластери.

Клучни предизвици за македонската економија во следните години ќе бидат:

- одржување на макро-економска стабилност и намалување на надворешниот трговски дефицит;
- јакнење на конкурентноста на планските региони по пат на секторска специјализација и брендирање на регионите;

- зголемување на продуктивноста и фокус на секторите кои носат висока додадена вредност: информациско - комуникациски технологии (ИКТ), фармацевтска индустрија, обновливи извори на енергија, автомобилска индустрија и др.;
- проактивен однос спрема странските директни инвестиции и целно привлекување на вложувања во извозно ориентирани сектори;
- зголемување на извозот;
- усогласување на трошоците за производство на стопанството со условите на заедничкиот ЕУ пазар, со цел зголемување на конкурентноста (давачки, данок, придонеси, трошоци на работење);
- развој на стопанските сектори темелени на нови технологии и нови производи со додадена вредност;
- реструктурирање на индустриските сектори;
- модернизација на застарената производна технологија во одредени сектори со цел подигнување на вкупниот технолошки степен на стопанството;
- развој и подигнување на претприемачките/фискалните капацитети во регионите/општините;
- приспособување на трудовото законодавство на условите за зголемување на конкурентноста на стопанството;
- зајакнување на претприемачкото образование на сите нивоа од образовниот систем.

До сега, важноста на политиките за развој на кластерите во Република Македонија е препознаена во следните стратешки документи:

- Индустриска политика на Република Македонија 2009-2020,
- Стратегија за иновации 2012-2020,
- Стратегија за претприемачко образование на Република Македонија 2014-2020, и
- Регионални иновациски стратегии на 8-те плански региони во Република Македонија, 2016.

1.3.1. Досегашни искуства во развојот на кластерите во Република Македонија

Кластерите како организациона форма на соработка во Република Македонија ги започнаа своите активности во 2002 година со проектот на УСАИД - **Македонски конкурентски активности**, каде беше поддржано формирањето на првите пет кластери: кластер за овчо сирење и јагнешко месо; кластер за туризам; кластер за вино; кластер за ИТ–технологии и кластер за текстил. До средината на 2016 година институционализирани се околу 30-тина кластери во различни области, при што суштинска карактеристика на развојот на концептот на кластерите во Македонија е приодот „од долу – спрема горе“.

Развојот на политиките за кластеринг¹ во Р Македонија е дел од проактивната индустриска политика, насочена кон зголемување на конкурентноста на македонската економија. Имплементацијата на програмата за кластеринг во Република Македонија се состоеше од три фази. Во првата фаза неопходна беше идентификација на потенцијалните кластери, втората ја дефинираше политиката за кластеринг, а третата претпоставуваше имплементација на кластерските политики во пракса. Врз база на идентификуваните кластери, оригиналниот концепт кој го презема државата беше промоција на развојот на оние кластери кои беа од стратешко значење за државата, во однос на бројот на компании, учеството на вработените, постојните предности и пазарниот удел во Македонија и на странските пазари.

При креирањето на програмите за поддршка на кластерските здруженија, Министерството за економија се базира на трите фундаментални принципи, кои се дефинирани и се практикуваат во рамките на Европската Унија, и тоа:

- кластерските програми мора да бидат интегрирани во поширок контекст за растеж и иновациска политика и да содржат погодни рамковни услови;
- финансирањето мора да е базирано на врвни перформанси и динамизам, а неопходна е, и

¹ Зборот кластеринг го нема во речникот на македонскиот јазик. Авторите на овој материјал сметаат дека со преземање на одреден број на оригинални стручни термини во нашиот јазик за зборови за кои немаме соодветен превод не го нарушуваме интегритетот на нашиот јазик, туку напротив истиот го збогатуваме. Инаку, најблизок превод на зборот clustering би бил групирање на елементи по некоја сличност. Ние се одлучивме понатаму да го користиме оригиналниот збор во македонска транскрипција – кластеринг.

- јасна распределба на улогите – со прецизно дефинирани одговорности на институциите и кластерските здруженија.

Иновативноста е интерактивен процес помеѓу приватниот сектор, јавните и приватни истражувачи и останатите иновативни актери. Концептот на кластерска политика е насочен кон зацврстување на јавно - приватното партнерство, во правец на поттикнување на растот на технолошките сектори и на традиционалните индустрии.

Министерството за економија ги поддржува активностите на кластерските здруженија преку програми, на годишно ниво, од 2009 година.

Поддршката на кластерските здруженија се реализира со аплицирање на проекти кои се насочени кон:

- поврзување на кластерите со универзитетите, преку заеднички креирани проекти;
- развој на иновативноста и развој на брендирано производство;
- поддршка на кластерите за секторска извозна промоција,
- организирање тематски саеми и
- развивање на стандарди за квалитет и прилагодување кон барањата на ЕУ-пазарите.

Во периодот од 2009 - 2016 година од страна на Министерството за економија на Република Македонија поддржани се 58 проектни иницијативи во вредност од 10.484.970,00 денари.

Нема специфичен модел за формирање и работа на кластерите – секој е приказна за себе. Тоа е како игра на фудбалски тим – мора да се соработува. Предностите дадени од локацијата, тоа што се заедно, работат заедно, изведуваат заедно, ги делат трошоците заедно, имаат заеднички обуки, интерактивно делува на голем број заеднички области - од кои сите имаат придобивки. Кластерингот е долга приказна. Евиденцијата за активностите во кластерот и нивната активност е од особена важност – таа се реализира преку дефинирани индикатори за мерење на напредокот на кластерите.

Во развојот на кластерите постојат различни приоди на одредени земји, одредени индустрии, односно нема единствен општоприфатен модел.

Кластерите се уникатна форма на организација, вмрежување на социјална база, промена на корпоративната култура. За успешен кластеринг и науката и истражувањето треба да се стават во функција на индустријата и да се мотивираат да работат за неа.

1.4. SWOT анализа на кластерското опкружување

Предности	Недостатоци
Деловен сектор	
<ul style="list-style-type: none"> - примери на претприемачки и успешни кластерски организации - отвореност за прифаќање на нови организациски и деловни модели - флексибилност - квалификувана работна сила во традиционалните индустриски сектори - изградена деловна инфраструктура - задоволителен број на деловни придружни институции 	<ul style="list-style-type: none"> - непостоење на јаки вредносни синџири - низок степен на инвестиции на МСП во технологии и истражување и развој и што доведува до ниската продуктивност - недостаток на соработка и вмрежување помеѓу бизнис секторот - недостаток на соработка и вмрежување помеѓу јавниот, приватниот и образовно-истражувачкиот сектор - недостаток на стручна и високо образована работна сила - неефикасност на пазарот на трудот - недостаток на вложувања во обуки и усовршување (доживотно образование)
Политики и посреднички услуги	
<ul style="list-style-type: none"> - активна политика за промоција на деловната клима - ускладување на националната политика на МСП со добрите практики во ЕУ - постоење на разни програми за поддршка и промоција на кластерите - постоење на програми за развој на бизнис секторот 	<ul style="list-style-type: none"> - недостаток на координација и кохерентност помеѓу разни поврзани политики и учесници - недостаток на финансиски и кадровски ресурси - недоволна разноликост на развојните мерки и инструменти - недостаток на надзор и оценка на политиките

Кластери	
<ul style="list-style-type: none"> - се поголем број на претпријатија во кластерите - се поголем интерес на секторите за истражување и развој за кластерингот - голема разноликост на кластерските организации и кластерски модели - поврзаност со кластерите во ЕУ - развивање на свесноста и во образовниот сектор за важноста на кластерите 	<ul style="list-style-type: none"> - недоволен број на глобално активни претпријатија – проблем на интернационализација - низок степен на иновации во многу кластери - мал опфат и длабина на соработка помеѓу членките на кластерот - низок степен на соработка помеѓу кластерите (регионални, национални, меѓународни) - недостаток на финансиски ресурси за кластерските активности - недостаток на човечки (кадровски) потенцијални за кластерски активности - недостаток на обуки за менаџерите и членовите на кластерот - ниско ниво на меѓусебна доверба на членките на кластерите
Можности	Закани
Деловен сектор	
<ul style="list-style-type: none"> - потенцијал за понатамошна професионализација и специјализација на претпријатијата - потенцијал за развој на нови меѓународно конкурентни претпријатија - потенцијал за поголемо усвојување на иновациите и нови организациски форми - потенцијал за зголемување на соработката помеѓу претпријатијата - интеграција во единствениот европски пазар - вмрежување на јавниот, приватниот и образовно-истражувачкиот сектор - деловна инфраструктура и организации за поддршка на бизнисот ставени во функција на развој на кластерите 	<ul style="list-style-type: none"> - останува постојната слабост на бизнис секторот - низок степен на интернационализација - недостаток на високо образована работна сила (brain drain) - претпријатијата недоволно ги користат ЕУ – фондовите

Политики и посреднички услуги	
<ul style="list-style-type: none"> - координирана политика за кластерите и имплементација по пат на посреднички услуги - ефективно финансирање на кластерските политики по пат на ЕУ-фондовите - понатамошно поврзување на македонската кластерска политика со политиката на ЕУ - развој на кохерентна и координирана национална кластерска методологија на работа - јакнење на соработката помеѓу постојните институции за поддршка и развој на кластерите - јакнење на регионалниот степен во поддршка и развојот на кластерите - достапност на европските механизми за поддршка на деловниот сектор - можности за развој на системи за оценка на перформансите на кластерите базирано на добрите ЕУ практики 	<ul style="list-style-type: none"> - недостаток на кохерентен пристап кон кластерите на национално и регионално ниво - недоволен број и недоволна координираност на програмите за поддршка на кластерите - неефективна имплементација на политиките и посредничките услуги - недоволно користење на ЕУ-фондовите - неповрзаност на секторите за развој на кластерите со истражувањето и развојот - неповрзаност на секторот за развој на кластерите со европските партнери
Кластери	
<ul style="list-style-type: none"> - специјализација на регионот и развој на регионални кластери - професионализација на постојните кластерски организации - спојување на постојните и креирање на нови кластерски организации - јакнење на соработката помеѓу постојните кластери - јакнење на соработката на кластерите со организациите за истражување и развој - поврзување на постојните кластери со регионални европски кластери - воспоставување на содржини за образование на кластерите (Кластер-академија, специјализирани обуки и сл.) 	<ul style="list-style-type: none"> - кластерите остануваат мали - недоволна соработка помеѓу македонските кластери - недоволна соработка на кластерите на регионално и локално ниво (претприемачки зони, инкубатори, технолошки паркови, агенции за регионален развој и сл.) - непостоење на национална програма за образование на кластерите - низок степен на извозни активности на македонските кластери - немање евалуација на перформансите на кластерското работење

2. Функционирање на кластерите

Клучни области на кои се заснова концептот и стратегијата за развој на успешните кластери се:

- поврзување и ускладување на различни елементи,
- тимска работа,
- бизнис вмрежување, и
- соработка за остварување на заеднички цели.

Групирањето се однесува на интеракции на претпријатија од сличен тип, здрава конкуренција, вмрежување и соработка помеѓу нив. Кластерските теории ја истакнуваат улогата на мрежата и односите меѓу различните делови на кластерот, но не и на поедини фирми. Исто така, модерните теории кажуваат дека кластерите се вклопуваат со моделите за иновации и конкурентност. Предностите од групирањето за развој на поединечните претпријатија и за подобрување на конкурентноста на одреден сектор или регион не може да се потценат. На ниво на фирма, кластерите им помагаат на компаниите да ги искористат можностите на пазарот кои сами не можеле да ги остварат. Кластерите може да ја намалат болката „бариера“ од трошоците и ризиците и приспособување кон меѓународните правила и стандарди во локален контекст.

Компаниите не може да се потпрат само на своите внатрешни процеси и сили. За да се одржи чекор со иновациите, технолошкиот развој и развојните очекувања на купувачите, компаниите мораат брзо да се приспособуваат и да развиваат адекватни одговори со поголема брзина. Ова се постигнува кога се комбинираат напорите, се користи синергијата, со здружување на средствата се зголемува конкурентската предност, додека во исто време, се смалува ризикот кој е вклучен при развојот на нови производи или влез на нови пазари.

Кластерите овозможуваат подобрување на изградбата на капацитетите на компаниите нудејќи учење помеѓу компаниите, размена на искуства и взаемно користење на знаењето. Конечно, постојат и предности во поглед на управувањето. На пример, употребата на заеднички канали за продажба, ја зголемува продажната мрежа на секој поединечен член на кластерот; го делат персоналот (особено специјализираните функции како што се истражувањето и развојот - И&Р), се смалуваат трошоците и времето за пробив на пазарот.

Регионалните и секторските бенефити од групирањето (кластерингот), произлегуваат од способностите на кластерите да го подигнат профилот на одреден сектор во одреден регион, во земјата и во странство. Тоа ќе доведе до зголемување на

инвестициските активности, бидејќи истите се показател на „поволно деловно опкружување“ во регионот со неопходна поддршка на политиките и управувањето. Кластерите додаваат вредност во развојот на стопанството со создавање на група мрежни компании во одредени сектори и унапредување на деловните можности, нудејќи прилагодена поддршка. Тие ја зголемуваат конкурентноста, гледано од динамичен и глобален контекст, што е тесно поврзано со иновациите и усвојувањето на „најдобрите практики“. Тие овозможуваат специјализација на одреден регион, во низа слични активности. Кластерингот овозможува да се пристапува диференцирано, насочено кон широк спектар на активности, кои ги земаат во предвид варијациите во индустриските објекти и деловните потреби. Кластерите може да придонесат за зајакнување на стопанството и неговата конкурентност, така што ќе придонесат за олеснување на реформите на политиките, ќе го поттикнат приватно - јавниот дијалог и ќе станат катализатор за пошироки развојни иницијативи на приватниот сектор.

Постојат одредени предизвици со кои разни иницијатори и лидери се соочуваат кога се обидуваат да формираат кластер. Најочигледен пример е развој на „дух на соработка“ меѓу членовите на кластерот и учесниците. Градењето доверба е огромен предизвик, затоа командите и контролните механизми, правилата на ангажирање и „начинот на заедничка работа“, треба внимателно да се размислат на самиот почеток и да се договорот со секој член на кластерот. Треба да се воведат координиран систем за донесување на одлуки и истиот треба да се почитува.

Други типични проблеми со кои се соочуваат кластерите се:

- договор за користење на патенти на новонастанати иновации на производи и процеси,
- изложување на сопственото знаење ако на конкурентите им е овозможен пристап,
- распределба на профитот,
- делумно подолг временски развоен процес (од идеја до готов производ/услуга) како резултат на сеопфатна координација на вклучените „играчи“,
- недостаток на време за работа со други одговорности кои се бараат од кластерот (задачи на кластерот кои се однесуваат на дневните обврски).

Со оглед на сложеноста на кластерскиот процес малку е веројатно дека парцијални пристапи за решавање на проблемите на компонентите еден по еден ќе придонесат за оптимални резултати; јасно е дека е потребен и е препорачан системски, интегриран и холистички пристап во кластерското работење.

Овој интегриран и системски пристап е опишан како концепт на троен хеликс. Концептот е изграден на интензивна соработка меѓу три партнери – индустријата, академските кругови и јавниот сектор. Концептот на троен хеликс (triple helix) промовира три принципи:

1. Позначајна улога на академската заедница и центрите за образование/учење за иновации;
2. Партнерски односи меѓу трите институционални сфери, во кои иновациската политика е целата исход на интеракции, а не рецепт од Владата;
3. Покрај исполнувањето на својата традиционална функција, секоја институционална сфера воедно „ја превзема улогата на останатите“, изведувајќи ја новата улогата како и својата традиционална функција. Институциите кои изведуваат не-традиционални улоги се гледаат како главен потенцијален извор на иновации.

Во последните неколку години овој пристап на троен хеликс во литературата се заменува со четристран хеликс, односно како четврт партнер се воведува и невладиниот сектор, највеќе од аспект на независност и непристрасност во одлучувањето и експертизата.

2.1. Како работат кластерите?

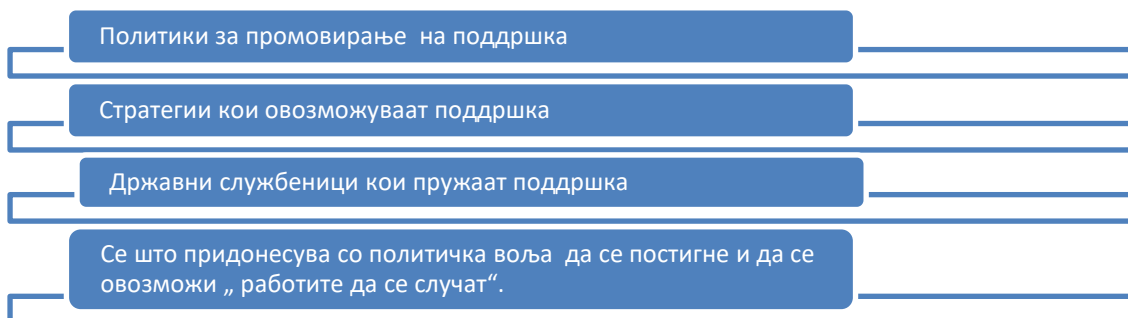
Кластерите обично не се креирани самите од себе, тие имаат тенденција да се формираат и развиваат со тек на времето – често во период и од неколку децении. Потеклото на кластерите се разликува. Иницијално поттикнување би можело да биде:

- достапност на сировини,
- пристап до определено земјиште/климатски услови,
- близина на пазарот,
- ненадеен настан, како што е враќање на претприемачи со посебни вештини и амбиции од дијаспората во родниот крај,
- воведување на владини финансии за истражување и развој,
- традицијата/историјата и културата на локација која е генериран резервоар на знаење и искуство во одредена област/специјализираност, и сл.

Кластерите постоеја уште од многу порано, пред да биде дефиниран концептот од страна на Мајкл Портер. Оттогаш, меѓутоа, креаторите на политиките почнаа да го дефинираат пристапот „од горе-надолу“, за да го поттикнат понатамошниот развој на

постојните и потенцијалните кластери. Овде, една од улогите на Владата е да биде олеснувач на деловното опкружување.

Улогата на Владата во градењето на кластерите

Слика 1. Улогата на Владата во градењето на кластерите

Кластерите се комплексни ентитети и широк спектар на интервенции може потенцијално да влијае на нивниот развој. Предизвик е да се избере и распреди разноликоста на расположливите политики, како би се постигнал оптимален ефект. Потребна е методологија која ќе се фокусира на оние активности кои се специфично наменети за кластерите, и се претпоставува дека планерите, при формулирањето на политиките ќе ја разгледаат целокупната област на интервенции, кои влијаат на економскиот развој во целост, и сходно на тоа и на самите кластери.

2.1.1. Човечки фактор

Успехот на кластерите со високи перформанси во голема мерка зависи од луѓето кои прават квалитетни односи и вмрежување за постигнување на посакуваната „хемија“ помеѓу сите членки од кластерот. Овие врски се неформални, а ги поддржуваат повеќе формални институции/организации. Тие најдобро работат на ниво на локална заедница, во локалната индустрија каде веќе има воспоставено широк спектар на односи, и каде постои некаков степен на дијалог и доверба. Групирањето се темели на тимската работа, која е веќе на снага, и се формализира во рамка.

Процесот на групирање побарува:

- контакти меѓу луѓето,
- консензус за клучните прашања,
- соработка на повеќе нивоа,
- широка вклученост на заедницата во процесот на изградба на нови врски меѓу заедницата и Владата.

Малку кластерски организации може да се издржуваат само од членарината, и скоро сите постојано бараат извори на средства за поддршка на активностите на кластерот. Меѓународната, националната или регионална поддршка, а понекогаш и делењето на трошоците, е од клучно значење за многу од овие организации. Помагајќи да се идентификува и осигура повеќегодишен прилив на средства, државата може да им даде на кластерите поддршка која им е потребна за да се зацврсти нивното работење и да се осигура нивниот развој. Поддршката од Владата може да обезбеди воспоставување на соодветни механизми за финансирање и осигурување на минимални бирократски прописи и препреки за пристап до овие средства.

2.1.2. Форум за експертиза и градење на капацитетите на кластерите

Градењето на кластерите е континуиран процес кој треба да се управува преку изградба на капацитетите на раководствата (менаџментот) на кластерите, управување на кластерите, деловна стратегија, продажба и маркетинг, И&Р, нови технологии, дистрибуција, корисничка поддршка, стимулирање на иновациите, раст на компаниите - членки на кластерите. Потребно е оваа поддршка да се продолжи на национална основа, особено преку универзитетите и технолошките центри, кои се во добра позиција да ја дополнат оваа улога. Политиките на кластерските здруженија треба да ја поттикнат оваа активност.

2.1.3. Комуникациска политика

Целта на Комуникациската стратегија е да ги постави основите за ефикасна и доследна комуникација, одговорности за целите на стратегијата и да

обезбеди широка свест и транспарентност за да се знае на кој начин ќе може да се обезбеди пристап до информациите. Препораките вклучуваат целосно објавување на информациите за институционалните програми (на пр. повик за поднесување на проекти, структура на Министерството и органограм, регистар на кластерите, преглед на политиките и активностите), политиките на кластерите и стратегијата за комуникации, информации за проекти, итн. Препорачаните методи и средства вклучуваат брошура за кластерите, web-страна, профили, списанија (квартални), информации за меѓународни партнери, настани на кластерите, соопштенија за јавност и медиумски пакети и информации за обуки.

2.1.4. Меѓуминистерска координација и комуникација

Иако Министерството за економија е одговорно за развојот на кластерите во Република Македонија, поддршката на кластерите треба да опфати еден поширок процес на активности, кој вклучува различни министерства и јавни тела кои ги поддржуваат кластерите и активностите на кластерите - на пример, Министерство за локална самоуправа, Министерство за образование и наука, Министерство за земјоделие, водостопанство и шумарство, како и државните агенции: Агенција за поддршка на претприемништвото, Агенција за странски инвестиции и промоција на извозот, Фондот за иновации и технолошки развој, центрите во планските региони, како и центрите за локален економски развој на општинско ниво.

За координација и водење на напорите за политиките се предлага „Одбор за координација на кластерите“, кој треба да се етаблира со претставници од институциите, како и 3-4 претставници од други трипл (или четиристран) хеликс партнери. Овој одбор треба да го покрене и со него да претседава Министерството за економија, и треба да се сретнува барем два пати годишно за да дава извештаи за напредокот со кластерите, како и да ги сподели информациите за програмите за поддршка. На заедницата на кластери во Република Македонија и е потребно јако и ефикасно водство и координација на националните политики и програми и поддршка од страна на партнерите од јавниот сектор ако се сака напредок на кластерите во испорачување на резултати. Ова не беше случај во минатото, но е од витално значење и од клучна

важност за новата политика, односно - структурите за координација да бидат поставени на вистинското место.

2.1.5. Управа на кластерската организација

Без оглед на фактот кој правен облик е избран за кластерот, важно е да се одреди и одлучува за формалната структура за управување со кластерот. Ова вклучува одлучност и согласност за следните прашања:

- структура и состав на кластерската управувачка структура,
- дефинирање на улогата и одговорностите на кластер менаџерот – кој што работи и кој за што е одговорен,
- кластер менаџмент „модус операнди“ – како кластерската менаџерска структура оперира со членките на кластерот на дневна основа.

Управувањето на кластерската организација низ годините била потценувана, можеби бидејќи Портеровиот пристап кон кластерите не го сметал овој фактор за клучен за успех на кластерот. Меѓутоа, многу од кластерските програми во Европа денес се фокусирани и се потпираат токму на воспоставување и развој на менаџментот на кластерската организација. Постојат јасни докази дека во последните години одличноста / извонредноста (excellence) на кластерскиот менаџмент игра одлучувачка улога за успешен развој на кластерите.

Одличноста на кластерскиот менаџмент ја детерминираат три клучни димензии: рамковните услови, актерите во кластерите и организацијата за управување на кластерите. Нивната клучна улога е во креирање и воспоставување на строга и целеисходна динамика помеѓу членките на кластерот и заинтересираните страни.

Одличноста во управувањето со кластерите зависи од следните елементи:

- стратегија за развој и нејзино спроведување,
- управување и организација на кластерот,
- одржливи ресурси – финансирање и човечки ресурси во кластерот.

2.2. Улогата на Владата во градењето кластери

Не е аргумент дека владите може да креираат кластери, туку дека тие може да помогнат да се обезбеди деловно, иновативно и институционално опкружување, витално за работа и развој на кластерите. Клучна улога на Владата е овозможување - дали во вид на давање директен пристап до финансии или со помалку директни начини низ создавање на политички рамки, стратешки акциони планови и обучени, мотивирани вработени во јавните служби. „Владата треба да има сериозна улога на инволвираност во почетните фази, како што е водење на процесот на мапирање на кластерите и во завршната фаза, како што е водење јавно - приватен дијалог за политиките и институционалните тесни грла кои го спречуваат развојот на индустријата и развојот на бизнисите“. Постои палета на механизми, каде Владата може да се ангажира за кластерите.

Секоја влада треба да пронајде и реализира средства за поддршка на основните темели за економски раст на кластерите. Меѓу нив се: универзално основно образование на населението од рано детство до секундарно и терцијарно ниво; инфраструктура на патиштата, јавен превоз, комуналии, вода, одлагање на отпад и канализација; здравство, адекватно домување и здрава животна средина. Постојат две нивоа на кои владите се бават со активности од економскиот развој: на национално ниво и регионално / локално ниво.

Најдобри решенија на национално ниво	Најдобри решенија на локално ниво
Креирање на економска политика	Алокација на ресурси за поддршка на многу аспекти од локалниот економски развој, вклучувајќи образование, И & Р и физичка инфраструктура
Создавање на институции за поддршка и структура	Развој на локални школи - бизнис партнерство
Развивање на Национална стратегија за МСП	Развој на тренинг програми со локалните образовни институции

Стратегија за развој на СДИ	Олеснување на развојот преку поврзувања / мрежи / синџири на снабдување помеѓу локалните фирми
Национално образование/курикулуми за тренинг/стандарди и сертификација	Поддршка на неформалниот пазар на ризичен капитал – модули на „бизнис ангели“ или поддржувачи на малиот бизнис.

Ефективниот кластеринг подразбира политики од врвот кои овозможуваат и охрабруваат. Владата е место каде се формулира и одлучува националната политика. Ефикасната рамковна политика ги поврзува одвоените сегменти на иновативниот систем, и го порамнува приватниот и јавниот сектор со систематичен и координиран приод за развој на МСП. Тоа што се подразбира под порамнување е – давање политики/стратегии и луѓе во линија, да работат заедно, на заеднички цели за економски развој и унапредување за сите.

Владите треба да тежнеат да воспостават како интегрален дел од целокупниот економски систем мрежи и вмрежување, преку кои ќе се овозможи поддршка за кластерите и нивните членки каде што е тоа можно. Корените на многу кластери лежат во бројни проекти кои се реализирани ширум светот од 1990 година до денес, со цел да се поттикне и поддржи цврста соработка преку формирање и одржување на мрежи. Кластерски - базираните деловни здруженија се сметаат од суштинска важност за мрежите. Мрежите не треба да се мешаат со терминот кој е повеќе процесно ориентиран, вмрежување. Првиот (мрежа) е формализирана алијанса од фирми; другиот (вмрежување) е социјален феномен од лични интеракции кој се движи и шири идеи, информации и добри практики преку кластерот, односно ги увезува од други локации. Способноста едновременно да се вмрежат екстензивно и да се формира мрежа селективно, е од витално значење за конкурентските кластери.

Додека ефективните кластери комуницираат често, формално организиран механизам може да ја поедностави комуникацијата и структурата за потрага по специфични информации. Интернетот им овозможи на кластерите да створат доста софистицирани комуникациски системи. Бидејќи овие сајтови можат да донесат нови бизниси во регионот, владите имаат причина да ги

поддржат и да се поврзат со нив. Веб - локациите можат да ги вклучуваат производителите и давателите на услуги, да содржат база на податоци за производи, компетенции и контакти, база на податоци за добавувачи (вклучувајќи и деловни услуги), и да биде Центар за деловни можности, објава на работни места, но и виртуелен центар за трансфер на нови технологии. Сајтот исто така може да се грижи, или да се поврзе со владини информации за кластерските политики и интервенциите за поддршка која владата ги нуди.

Многу државни служби се фрагментирани и лошо координирани меѓу нив. Така на пример, обуките, образованието, финансиските, технолошките и промотивните активности, често пати се во надлежност на различни министерства и агенции. Ваквиот пристап тешко дека може да овозможи добра поддршка кон кластерите. Во таа насока дел од државните служби треба да бидат реформирани, при што фокусот на делување ќе биде од аспект на ориентираност кон решенија, односно пристап кој е проблемски ориентиран, од независно до меѓусебно поврзани потреби и од поединечни, кон колективни интереси. Таквите реорганизации можат да се постигнат со помош на минимални промени, така што, преку посредник или брокер кои се ориентирани кон услуги, или со воспоставување на сервисен центар за one-stop-shop услуги за кластерите. Многу позначајна промена во пристапот би било формирање на меѓу-агенциски тимови кои вклучуваат и стручност за кластери.

Најфундаментала промена би била создавање на нова агенција која ќе биде специјализирана за поддршка на сите кластери. Во сите случаи, неопходно е вработените да имаат директно искуство во индустријата и разбирање за проблемите со кои се соочуваат компаниите во кластерите и да ги имаат барем делумно познавање на нивните технологии, купувачите и пазарите.

Реорганизација на владините услуги за правовремено доставување на информации е корисна акција (или група на активности) со цел Владата да ја реорганизира својата служба за доставување на информации и услуги. Кластерите пружаат прилика да даваат информации и услуги на алтернативен начин осигурувајќи дека се повеќе кластер - ориентирани отколку широко поставени. Повеќето земји организираат и објавуваат економски податоци по сектори и економски региони или пазари на трудот, но не и на ниво на кластерите. Би било корисно за регионалните и локалните развојни агенции,

кластерските организации и давателите на услугите, да имаат агрегирани податоци објавени за кластерите, кои државата или приватниот сектор ги идентификувале. Податоци за вработување, започнување на бизниси, стапките на раст и пазарни проекции, ќе им помогнат на кластерите и на агенциите да ги дизајнираат своите планови и програми.

Ова не е само пристап до локални информации, што секако дека е од голема важност. Без пристап до најдобрите надворешни практики и пазари – што е чест случај во земјите во транзиција - кластерите се ограничени на учење само внатре во рамките на своите граници и се отсечени од изворите на нови знаења и технологии, кои помагаат да се постигне конкурентна позиција. Интернетот ги надминува некои од овие изолации, но не одговара на вредноста на директното искуство и пошироки лични односи. Владата може и понатака да пружа поддршка во овие области со преку овозможување поддршка за трговски мисии, посети на меѓународни изложби, саеми и манифестации, особено, фокусирани студиски патувања во релевантни и соодветни локации.

Претприемачите и младите компании имаат поголема потреба за вмрежување од постојните претпријатија, бидејќи имаат помалку искуства и немаат воспоставени рутини. Тие во почетните стадиуми од нивниот развој имаат неопходна потреба за свежи информации, совети и знаење. Најефикасните мрежи се засновани на некој вид постојни односи меѓу претприемачите, како што се инкубаторите, програмите за економски развој, вообичаени извори на капитал, здруженија, итн. Иновативните компании може да имаат голема корист од формирање на мрежи, на пример, кои тематски би се фокусирале околу решавање на заеднички проблеми или развој на специфични технологии.

Ништо не е поважно за кластерите во помалку развиените региони, од развојот на нивните човечки ресурси. Во ниту еден друг ресурс кластерите не се повеќе зависни од владата, која е најголемиот инвеститор во образованието и обуките. Компаниите го вреднуваат пристапот до работна сила која е запознаена со операциите на нивното работење и е спремна да ги примени своите вештини во одредена работна средина соодветна за кластерите. Специјализирани вештини специфични за фирмата, се учат на работното место

и придонесуваат за прелевање на знаењето кога работниците ги менуваат работодавачите.

Контекстот во кој се одвива учењето игра важна улога како за секоја институција така и за секоја индивидуа. Институциите во кои се одвива наставата во контекст на кластерите, „произведуваат“ работници кои се попродуктивни, информирани за пазарот на труд, и подобро поврзани со работодавачите. Едукаторите ги класифицираат своите програми по занимање, но вештините кои ги користат се дефинирани во контекст во кој тие ги применуваат, и варираат од индустријата. Со дизајнирање на курикулумите (наставните програми) околу работното место и работењето на фирмите во локалните кластери, работниците може повеќе да ја ценат вредноста на кластерот, да разбираат повеќе околу своето регионално опкружување, и можеби да бидат повеќе склони да ја развиваат кариерата во кластерот, отколку да постанат економски емигранти.

Наместо да очекуваат секој технички факултет да ги задоволи специфичните потреби на фирмите, регионите би можеле да одредат центри за одличност кои би биле тесно поврзани со потребите на кластерите. Центрите за кластерски вештини, поврзани со постојните институции, може да постанат водечки субјекти за лоцирање на потребите од вештини и компетенции на индустријата, развој на нови наставни планови и програми, да бидат во координација со советите на кластерите, да ги ажурираат стандардите за вештини, да ги споредуваат практиките во другите области и генерално да собираат информации за програмите поврзани со кластерските занимања. Центрите не мора да бидат „цигли и малтер“, туку може да бидат виртуелни центри кои може да организираат тимови од различни образовни институции да работат на одредена проблематика, да спроведуваат И&Р, или развој на курикулуми – при што сите производи и информации би биле спремни и достапни насекаде во земјата. Центрите за вештини може да им помогнат на фирмите да одредат кои тренинг програми се најрелевантни за индустријата, кои се новите технологии кои доаѓаат и какви вештини се потребни за да се опслужуваат новите технологии.

Иновациите и претприемништвото се мотори на развојот и растот на кластерите. Повеќето кластери се формирани од претприемачките вработени

на постојните работодавачи во потрага за проширување на синџирот на снабдувачи или во лоцирање на нови пазарни потенцијали или како одговор на намалувањето на бројот на вработените или затворање на фирмите. Иако иновациите и претприемништвото се под силно влијание на образовниот процес на еден регион и културните норми, тие може да се унапредат со поддршка на политики креирани и водени од Владата.

Мал број на кластерски организации можат да се издржуваат само од членарината, и скоро сите бараат извори на средства за поддршка на активностите на кластерот. Меѓународна, национална или регионална поддршка, а понекогаш и делење на трошоците, е од клучно значење за многу од овие организации. Помагајќи да се идентификуваат и осигураат повеќегодишни средства, државите можат да им дадат поддршка на кластерските организации да се зацврстат самите во рамките на кластерот.

Нови идеи и иновации, формирање на нови бизниси и експанзија се меѓу најважните стратегии за развој на кластерите. Ембрионалните кластери опфаќаат многу нови и потенцијални претприемачи. Потребите на кластерски ориентираните инвестиции во распон од почетнички капитал и фондови за развој на производи, до ризичен капитал за претприемачите, до работен капитал за зрелите фирми и проширување на фирмите.

Поддршка од владата може да се обезбеди со воспоставување на соодветни механизми за финансирање осигурувајќи минимални бирократски прописи и препреки за пристап до овие средства.

Кластерите по својата функција се добра основа за да концентрираат средства (од Владата и/ или од донатори) кои преку нивното работење би се мултиплицирале, со што би се зголемило влијанието на економијата. Светските искуства покажуваат дека најзначајните инвестиции во кластерите – често пати тоа се центри за истражување и развој или индустриски паркови – се вообичаен начин да се изгради репутација на кластерот и да се привлечат нови фирми во кластерот. Некои земји се обиделе да ги развијат кластерите со сериозни инвестиции, но тоа се покажало дека има различен успех. Начините како државните институции определуваат средства за кластерите треба директно да е поврзан со степенот на зрелост на кластерите. Ембрионалните кластери имаат

многу поразлични потреби од зрелите кластери. Развојот на индустриските паркови и инкубатори по однос на различни кластерски теми ќе помогнат да се привлечат нови членки кон новите (во фаза на развој) кластери.

Еден од најлесните начини за поттикнување на соработката меѓу фирмите и постигнување на економија на обем е да се разгледаат цврсти предлози кога се насочуваат конкурентни средства. Типични цели за секое финансирање може да вклучат:

- поддршка на концентрација или здруженија на бизниси,
- конзорциуми од компании за технички и менаџерски услуги потребни за обука на здружените компании,
- конзорциум на мали компании за развој или унапредување на компаниите на лице-место, и сл.

Многу од водечките истражувачки катчиња се наоѓаат на јавните универзитети. Историски гледано, тоа е конкурентски финансиран процес низ натпревар на студенти во иста област, но не е нужно поврзан со регионалната економија. Средствата обично се на основа на публикации, а не на комерцијализација, но во некои случаи процесот „раѓа“ кластери во или околу матичните универзитети. Понатаму, додека во помалку развиените региони недостасува водечко истражување на универзитетите, некои високо образовни институции исто така почнуваат да ја превземаат одговорноста за индустриско И&Р. Истражувањата во овие институции имаат поголема можност да се водени од локалното стопанство и помали од глобалните интереси на факултетите, а инвестициите може да имаат повеќе непосредна исплатливост.

Кластерите може да бидат поддржани со:

(а) додавање на критериуми за финансирање, релевантност и комерцијален потенцијал за истражувања на регионалната економија и

(б) префрлување на повеќе фондови за истражување на институциите во помалку фаворизирани региони.

Инкубаторите се веќе широко користени инструменти за поддршка на нови и мали бизниси, при што основен концепт на понуда на ефтини заеднички простории и услуги, во комбинација со техничка помош. Како можно

ограничување во работата на инкубаторите може да се земе дека на потенцијалните членки на кластерите понекој пат им треба повеќе специјализирани услуги и помош, што пак е противтежа на позитивните ефекти од користењето на инкубаторите: промовирање на соработката меѓу фирмите во инкубаторот и охрабрување на учењето и трансферот на технологии помеѓу истите.

Многу развиени економии инвестирале во технолошки центри, како дел од економските развојни политики. Центрите честопати се поврзани со образовните институции, но некои се независни. Фокусирањето на локалните технологии на кластерите може успешно да ги стимулира иновациите и да го олесни трансферот на технологиите.

Земјите ширум светот ги користат кластерите за да се самопромовираат како посакувано место за посета и водење бизнис. Шкотска, Нов Зеланд, Канада и Ирска ги имаат ефективно искористено кластерите за промовирање на регионите за инвестирање и за развој на нова клиентела (купувачи).

На индивидуалните мали и средни претпријатија им недостасуваат средства и знаење од други земји за ефикасно експлоатирање на пазарните можности. Владата може да го поддржи формирањето на кластери засновани на извоз. Целта е да се обедини индивидуалното знаење и ресурсите на претпријатијата да створат критична маса, која може да се користи за идентификација и искористување на извозните можности. Честопати резултат е форум за корпоративно однесување кој во себе вклучува работи кои се поврзани не само со извозот (заедничко истражување и развој, набавка на сировини и репроматеријали и сл.).

3. Цели на Стратегијата

Стратегијата за развој на кластерите во Република Македонија ги препознава кластерите и кластерските организации како алатки за зголемување на конкурентноста на македонското стопанство. Според тоа, целта на кластерските организации е:

- зголемување на извозот и овозможување на пристап до нови пазари
- трансфер и воведување на нови технологии во македонското стопанство
- подобрување на рамковните услови за иновации
- поврзување на разни комплементарни сектори и посреднички организации
- воведување и подобрување на нормите за квалитет и процесите во кластерите и членките на кластерите

Општите цели на стратегијата за развој на кластерите се темелат на ова сфаќање и структурирани се на следниов начин:

Општи цели на стратегијата

3.1. Унапредување на управувањето со македонската кластерска политика

Унапредувањето на управувањето со кластерската политика се очекува да ја зајакне ефикасноста и оддржливоста на координацијата и соработката на сите институции кои се релевантни за кластерите. Стратегијата за развој на кластерите во Република Македонија вклучува низа на различни мерки кои се координирани низ системот за управување. Доброто управување осигурува успешно спроведување на сите мерки од Стратегијата и ја потпомогнува нивната поврзаност и усогласеност.

Унапредувањето на управувањето со кластерите вклучува специјализација на регионите, мапирање на кластерските иницијативи, воспоставување централен регистар за кластерите во кој ќе се собираат податоци за кластерите, како и мапирање на институциите, кластерските организации и други кластерски учесници, вклучувајќи и анализа на нивните меѓусебни односи. Резултат на мапирањето е изработка на сеопфатна база на податоци од која може да се изведат понатамошни цели и мерки за Стратегијата за развој на кластерите.

Унапредувањето на управувањето посебно ќе се одрази на јакнењето на составот за координација на кластерите во Македонија. Според тоа, со Стратегијата се предлага да бидат воспоставени различни координациони тела со јасни задачи и одговорности. Координативниот состав ги опфаќа **Националното тело за координација на кластерите**, како највисоко тело за водење и надзор над целокупната кластерска политика, како и **Национална платформа** како отворен форум за размена на мислења, вмрежување и создавање на нови пристапи. Со овие координациони тела ќе претседава Министерството за економија.

Силната конкуренција од странските компании, како и многубројните промени во македонското стопанство побаруваат сè поголема потреба на нови деловни форми, како што се кластерите. Кластерите во Република Македонија првенствено може да се искористат со цел зголемување на конкурентноста и извозот. Во таа насока е и предлогот за формирање на Национален Центар за Кластери.

Целта на Националниот Центар за Кластери (НЦК) е да се пронајде стратешки партнер за секој кластер од регионот и ЕУ, како македонските кластери би се позиционирале како кластери во ЕУ и би тргнале кон постигнување на долгорочна конкурентност и одржливост на глобалната сцена.

Темел за водење на македонската кластерска политика ќе биде оценување и следење на работата на сите институции кои придонесуваат за поддршка и развој на кластерите, како и евалуација на работата на самите кластери. Оценувањето на

релевантните институции ќе ги овозможи нужните информации за донесување на одлуки. Донесувањето на одлуките ќе биде олеснето и со воспоставување на единствен систем за следење на кластерските активности.

Заради тоа особено важна цел на Стратегијата за развој на кластерите е да создаде рамка за следење и оценка на кластерите и кластерските организации и нивното влијание на стопанството на регионално и национално ниво.

На тој начин очекуваме дека македонската кластерска политика ќе се поврзе со носителите на кластерски политики на ЕУ и ќе дефинира соодветни мерки за активно учество во програмите на ЕУ.

МЕРКИ

3.1.1. Мапирање на кластерите

Мапирањето на кластерите ќе се спроведува во рамките на целта за унапредување на управувањето со македонската кластерска политика. Целта на мапирањето на кластерите е да се даде преглед на постојните кластери и нивните меѓусебни односи како темел за дефинирање на соодветни идни активности во рамките на Стратегијата за развој на кластерите. Со мапирањето се очекува да се опфатат и сите институции во државата кои веќе пружаат или може да го поддржат развојот на кластерите.

3.1.2. Национална координација на кластерите

Развојот на кластерите и потпорите за кластери ефективно ќе се координира по пат на Стратегијата за развој на кластерите. Заради сложената природа на кластерите, составот на координација на кластерите мора да вклучи различни степени и институции во „составот за управување на повисоко ниво“. Во рамките на тој состав на управување секој партнер ќе има јасно одредени задачи и одговорности, дефинирани со пишани упатства. За таа намена ќе биде воспоставено: Национално тело за координација на кластерите.

3.1.3. Специјализација на регионите и изработка на регионална мапа на кластери

Секој од планските региони во Република Македонија има специфичен територијален капитал, со кој се разликува од другите и кој претставува основа за нивен развој и привлекување на инвестиции. Политиката за развој на кластерите мора да им

помогне на планските региони да го искористат својот територијален капитал и на тој начин да ја зголемат својата конкурентност во однос на другите региони. Јавните консултации во рамките на Шестиот извештај за напредокот на економската и социјална кохезија во Европската Унија донесуваат заклучок дека територијалната кохезија ја зголемува економската и социјалната кохезија. Консензус на сите јавни политики во Европската Унија е дека секогаш треба да се има во предвид територијалното влијание на поединечните мерки и интервенции фокусирајќи ги на неопходните реформи и активности, како во наредните 10 години би се воспоставило општество базирано на знаење, екологија, социјален и одржлив развој, инвестиции во истражување, развој и иновации. Концептот на територијална кохезија е препознаен и во Лисабонскиот договор и во стратешкиот документ Стратегија ЕУ-2020. Територијалната разновидност е основен развоен потенцијал на ЕУ, заради што е потребно да се зголеми координацијата на националните секторски политики и политиките за територијална кохезија, со цел постигнување на синергија на различните програми. Во Република Македонија ова се постигнува со помош на координираниот пристап на политиката за рамномерен регионален развој, кој ќе го комбинира пристапот за развој „одозгора“ и „одоздола“, и со кој ќе се постигне рамнотежа помеѓу конвергенцијата и јакнење на регионалната конкурентност, така што ќе доведе до забрзување на степенот на пораст на БДП, пораст на конкурентноста на регионите и нивните способности за натпревар на европскиот и глобалниот пазар, раст на извозот и стапката на вработеност и осигурување на примерен животен стандард и квалитет на живот во планските региони. На овој начин едновременно ќе се овозможи успешна интеграција на македонското стопанство во Европската Унија и ќе се зајакне институционалниот и административен капацитет на планските региони за користење на ЕУ-фондовите.

Искуствата на Европската Унија покажуваат дека најдобар инструмент за постигнување на специјализација на регионите е воспоставувањето на регионални кластери за секторите кои имаат потенцијал да бидат конкурентни на глобалниот пазар. Регионалните кластери се наоѓаат на географски подрачја кои опфаќаат логична економска и просторна целина и со тоа се нагласува целокупноста на компаративните предности кои кластерот мора да ги експлоатира. Развојот на регионални кластери овозможува вмрежување на јавниот, приватниот и научно-истражувачкиот сектор („Triple Helix“), што доведува до зголемување на регионалната конкурентност.

3.1.4. Информирање и промоција на политиката за развој на кластерите

Во состав на политиката за развој на кластерите нужно е да се осигура сеопфатна информираност на сите учесници, како и промовирање на политиките за регионален развој, затоа што тоа е предуслов за ефективност и оптималност. За таа цел заедно со Стратегијата за развој на кластерите во Република Македонија треба да се изработи Комуникациска стратегија за политиките за развој на кластерите и Комуникациски акционен план.

Комуникациската стратегија со помош на детален акциски план ќе го води процесот на комуникации за време на спроведување на Стратегијата за развој на кластерите во Република Македонија. Со оглед на тоа дека Стратегијата се изработува за периодот 2018-2025, планирано е Комуникациската стратегија да се изработи за истиот период, додека Акцискиот план ќе се донесува во склад со Акциониот план за развој на кластерите.

Крајната цел на Комуникациската стратегија е да ги направи достапни информациите, да ја подигне свеста и разбирањето за важноста од спроведувањето на политиките за развој на кластерите во Република Македонија, како и да им овозможи на идентификуваните целни групи разбирање на целите и функцијата на Стратегијата за развој на кластерите.

Во насока на остварување на целите на Комуникациската стратегија, акциските планови за спроведување на комуникациската стратегија ќе разработат мерки кои ќе придонесат за исполнување на следните посебни цели:

1. **цел:** Информирање на јавноста за улогата на Стратегијата за развој на кластерите во подигнување на конкурентноста на македонското стопанство;
2. **цел:** Информирање на учесниците и потенцијалните корисници на национално, регионално и локално ниво за достапните можности за финансирање на развојот на кластерите;
3. **цел:** Осигурување на постојана транспарентност на спроведувањето на Стратегијата за развој на кластерите во Република Македонија
4. **цел:** Усогласување на сите комуникациски активности кои ги спроведуваат партнерските институции опфатени во Стратегијата за развој на кластерите во Република Македонија.

Министерството за економија како носител на политиките за развој на кластерите во Република Македонија е одговорно за изработка и спроведување на Комуникациската стратегија и Комуникацискиот акционен план.

3.1.5. Следење и оценување на кластерите

Спроведувањето на Стратегијата за развој на кластерите се темели на редовно следење и оценување на имплементацијата на активностите од стратегијата, што пак овозможува добивање на неопходни информации за продолжување или прилагодување на целите и мерките на Стратегијата на степен на политики и управување. Посебно оние мерки по пат на кои кластерските организации примаат јавни средства ќе се оценуваат во однос на исполнување на целите, резултатите и перформансите. Евалуацијата исто така ќе послужи и како алатка за учење за сите лица и институции вклучени во спроведувањето на политиките за кластерите.

3.1.6. Соработка со кластерските политики на ЕУ

Република Македонија соработува со носителите на кластерските политики во ЕУ. Како продолжување на соработката, Стратегијата за развој на кластерите има за цел јакнење и продлабочување на односите со носителите на кластерските политики во ЕУ. Посебно ќе се поддржуваат оние институции кои ја спроведуваат Стратегијата за развој на кластерите, како би можело да постанат силни партнери на европската кластерска заедница и активно да придонесуваат за обликување на нови кластерски политики на европско ниво. Потпората на тие институции може да има облик на техничка помош (консултации) или насочена финансиска потпора, спрема потреба. Блиска соработка со кластерската политика на ЕУ исто така значи активно учество во релевантните програми на ЕУ и размена на искуства со кластерски политики на други земји.

3.2. Јакнење на кластерите и членките на кластерите

Главен фокус на Стратегијата за развој на кластерите на Република Македонија е јакнење на кластерите и членките на кластерите. Стратегијата е дел од сеопфатните напори на РМ за зголемување на конкурентноста и иновациските способности на претпријатијата, јакнење на вештините и компетенциите, како и зголемување на атрактивноста на локациите за директни странски инвестиции.

Јакнењето на кластерите опфаќа различни активности и услуги, преку единствен збир на мерки и инструменти со цел јакнење на кластерите.

Кластерите и нивните асоцијации ќе добијат поддршка во облик на финансирање, информирање, обуки и советувања како и помош во процесот на

формирање и воспоставување на кластери. Друга цел е постигнување на висок степен на квалитет на новите кластери од самиот почеток, како би се избегнале проблемите поврзани со опстанок на кластерот и да се постигне поголем степен на одржливост на кластерите.

На постојните кластери ќе им се понуди потпора како и помош во процесот на раст, професионализација и интернационализација на кластерот. Обуки, размена на искуства со други кластери и специфични консултантски услуги, ќе играат доминантна улога во оваа фаза.

Соработката помеѓу кластерите е важен дел од оваа цел, како би се искористила и продлабочила синергијата од сличните кластери и да се оствари економија на обем. Во одредени случаи може да биде корисно спојување на неколку постојните кластерски организации.

Ќе се осигура потпора на кластерските претпријатија - членки во нивните напори за јакнење на конкурентноста на регионалните, националните и европските пазари. Цел е да се пружи висококвалитетна обука и советување на претпријатијата - членки на кластерот во согласност со нивните потреби и можности.

Најпосле, ќе се осигура поддршка на проектите на членките на кластерот во соработка со други претпријатија и/или истражувачки институции. Такви проекти за соработка ќе го подигнат степенот на иновации и конкурентност и ќе создадат додадена вредност за нив и за нивните кластери.

МЕРКИ

3.2.1 Јакнење на капацитетите на кластерите, кластерските асоцијации/мрежи и членките на кластерот

Во функција на зголемување на бројот, квалитетот и одржливоста на кластерите ќе се нудат услуги за консултации и информирање, како и финансиска поддршка за јакнење на кластерските здруженија и активности на менаџерите на кластерите. Веќе постојните кластери ќе примаат поддршка во функција на создавање и користење на синергија со други кластери. Проектите за соработка помеѓу кластерските членки се од клучна важност за општата успешност на кластерите во Република Македонија. Заради тоа, една од важните мерки за развој на кластерите е поддршката за иновативна деловна соработка.

3.2.2 Поддршка за јакнење на конкурентноста на членките на кластерите

Една од главните цели на кластерската политика е јакнењето на конкурентноста на компаниите – членки на кластерските здруженија, заради тоа кластерските организации на своите членки ќе им пружаат услуги за унапредување на знаењата и вештините како што се: управување со квалитет, управување со знаењето, организациски развој (стратегија, развој на нови производи, кадровска политика, маркетинг, продажба, и.т.н.). Овие активности се насочени исклучиво кон одреден кластер и можат да се спроведуваат во соработка со националното образование и усовршување за кластерите.

3.2.3 Вмрежување на кластерите на регионално ниво

Вмрежување на кластерите преку јакнење на врските и синергија со други претпријатија, образовни институции, инкубатори, деловни паркови, регионални и развојни агенции и други институции посебно е значајно на ниво на региони, внатре во Република Македонија, како и во делот на прекугранична соработка.

Во функција на јакнење и унапредување на овие синергии ќе се преземаат и поддржуваат напори за воспоставување и јакнење на кластерските мрежи на регионално ниво.

3.3. Поттикнување на иновациите и трансфер на нови технологии

Важна цел на македонската Стратегија за развој на кластерите е јакнење на способноста на претпријатијата за иновации и користење на нови технологии. Иновациите и новите технологии се важни инструменти за јакнење на конкурентноста на македонското стопанство. Соработката и развојот на кластерите ќе овозможат побрза, поефективна и одржлива примена на тие инструменти.

Заради тоа, Стратегијата за развој на кластерите дава силен придонес на македонската стратегија за иновации, чија цел е остварување на зголемено учество на македонското стопанство и истражувачката заедница во европските мрежи и програми за истражување и иновации (CIP, RFP, H2020, и др.) и имплементација на Лисабонската стратегија во Република Македонија.

Цел на Стратегијата за развој на кластерите е да осигура идентификација и потпора на индустријата и гранките во подрачјето на нови и иновативни технологии (на

пр. подрачјето за заштита на околината) и со тоа да придонесе за целите на одржливост, енергетска ефикасност и заштита на климата и животната средина. Важна цел на Стратегијата за развој на кластерите е поддршка на структурните промени во македонското стопанство во насока на сектори, производи и технологии втемелени на знаење и висока додадена вредност.

Во процесот на развој и вмрежување на кластерите многу е важно и користењето на новите технологии, особено во подрачјето на ИКТ технологиите, кои ќе одиграат клучна улога во процесот на имплементација на Стратегијата за развој на кластерите.

Од друга страна, соработката и кластерите се најдобар начин за подобрување на иновациската способност и користење на новите технологии во МСП. Заради тоа, Стратегијата за развој на кластерите и целите на политиките за МСП се тесно поврзани.

Кластерските организации или други тела ќе нудат широка лепеза на услуги како што се подигнување на свеста за можностите за поддршка, јакнење на иновацискиот потенцијал или изработка на иновациски стратегии.

Освен тоа, во годишните работни програми на кластерските организации, ќе биде интегриран трансферот на технологии како процес на делење на нови вештини, знаење, технологии или методи со другите. Овој процес ќе го поддржува менаџментот на кластерите во тесна соработка со другите институции.

Најпосле, менаџментот на кластерот ќе им помага на своите членки да остварат соработка со академската заедница и истражувачко-развојните институции и развојот, и ќе ги поврзуваат своите членки со соодветните институции во Република Македонија или на европско ниво (на пр. со проекти од програмата Хоризонт 2020).

МЕРКИ

3.3.1 Поддршка на иновациите

Стратегијата за развој на кластерите ќе ги поддржува претпријатијата во унапредување на своите иновациски вештини кои се предуслов за конкурентност на националниот, а особено на европскиот пазар.

Оттаму, на претпријатијата - членките на кластерите ќе им бидат пружени сеопфатни услуги од подигање на свеста за можностите за поддршка до помош и насочување за користење на релевантните програми на ЕУ (ЦИП, ПроИнно ...), специјализирани обуки за иновациски менаџмент и развој на нови производи и сл.

3.3.2 Јакнење на трансферот на технологии

Кластерските организации ќе го поддржуваат трансферот на технологии како важен фактор за зголемување на конкурентноста на претпријатијата. Во функција на поттикнување и јакнење на активностите за трансфер на технологии на претпријатијата ќе се пружаат посебни напори и поддршка на кластерските компании и менаџментот на кластерот. Посебно внимание ќе се насочува кон соработката со постојните македонски институции во подрачјето на трансферот на технологии, како и користење на можностите во рамките на европските програми. Секако, ќе се посвети и должно внимание на потребите за сертификарање на производите и услугите на кластерските организации и нивните членки во функција на олеснет извоз и пристап на Европските и светски пазари.

3.3.3 Поддршка на соработката со академската заедница и истражувањето и развојот

Соработката со академската заедница и истражувањето и развојот, се смета за клучен фактор за подобрување на конкурентноста на претпријатијата. Заради тоа ќе се поддржуваат напорите на кластерските организации во поврзувањето на нивните членки со академската заедница и истражувањето и развојот, особено низ проекти за соработка. Важен фактор е пружањето на поддршка на кластерските претпријатија за успешна соработка на европско ниво во програмите како што се Erasmus+, Marie Curie, H2020, меѓугранични програми од структурните фондови и сл.

3.4. Јакнење на извозните потенцијали и интернационализација на кластерите

Кластерите се важен двигател на иновациите и конкурентноста на севкупното стопанство, особено на извозните претпријатија. Со воведување на нови механизми за поддршка на извозните активности ќе им се помогне на кластерските претпријатија да ги искористат процесите на европската интеграција и глобализацијата на пазарот.

Со цел задржување на постојните и јакнење на извозните потенцијали на македонските компании ќе се осигури квалитетна поддршка на кластерските организации и на претпријатијата во нивните извозни активности.

Јакнењето на извозните потенцијали и овозможување на интернационализација на кластерските компании опфаќа различни аспекти, како што се поврзување со кластерите од соседните држави. Соработката со кластерите од другите држави може да се организира во облик на поедини проекти или дури основање на трајни прекугранични кластерски сојузи. Таквата соработка во секој случај допринесува за видливоста на активностите на кластерите на меѓународните пазари.

Интернационализацијата исто така значи и соработка со кластерите на европско ниво. На македонските кластери ќе им се пружа помош и поддршка за учество во специфични програми на Европската Комисија за поддршка на европските кластери.

МЕРКИ

3.4.1. Поддршка за извозни активности на кластерските организации и претпријатијата

Во продолжение на постојните активности ќе се продлабочи и прошири потпората за јакнење на извозот. Ќе се осигури потпора на кластерските организации и кластерските претпријатија за јакнење на извозните активности.

3.4.2. Вмрежување и соработка со кластерите од ЕУ и Средна и Југоисточна Европа

Вмрежувањето и соработката внатре во регионите може значително да придонесе за јакнење на положбата на македонското стопанство. Учесството во европските програми и иновациски и технолошки платформи, територијална соработка, даваат можности за финансирање на тие активности и искористување на сеопфатното стручно знаење (know-how) собрано преку голем број веќе имплементирани проекти. Во функција на подобро искористување на тој потенцијал ќе се осигури поддршка на кластерите за вклучување во прекугранични активности во нивните работни програми.

3.5. Јакнење на знаењето и вештините за развој на кластерите

Цел на Стратегијата за развој на кластерите е унапредување на знаењето и вештините на учесниците вклучени во имплементација на стратегијата. Тоа се првенствено личности од кластерските организации (менаџери на кластерите), организациите за поддршка на кластерите или претпријатијата – членки на кластерите.

Со предложениот состав за обуки и образование ќе им се осигура целната потпора за нивните професионални одговорности и улоги.

Заради широкиот распон на потребите за квалификации и обуки на кластерските претпријатија, менаџерите на кластерите и другите, обуката и образованието мора да бидат организирани на методичен и сеопфатен начин (состав на образованието и обуките), во кој ќе бидат застапени теми како што се јакнење на соработката помеѓу претпријатијата, внатрешен организациски развој, управување со квалитетот, управување со проекти, иновациски менаџмент и многу други. Сите тие придонесуваат за квалитетот на работата на поединците и организациите и конкурентноста на кластерските претпријатија.

Освен тоа, знаењето и вештините опфаќаат и давање на информации и односи со јавноста (PR) за кластерите. Бидејќи кластерите претставуваат отворени мрежи со цел учење на едни од други, постои потреба за ефикасна комуникација со сите вклучени партнери. Заради тоа Стратегијата за развој на кластерите предвидува и состав на информации во склад со потребите на целните групи.

МЕРКИ

3.5.1. Јакнење на знаењето и вештините

Стратегијата за развој на кластерите ќе осигури состав на образование и обука за потпора на менаџментот и институциите вклучени во активностите на кластерот. Тој состав ќе опфати курсеви, семинари, обуки и други активности како би се задоволиле постојните потреби за квалификации и да се понудат можности за стекнување на нови знаења и вештини. Целната група се: кластер менаџментот, членките на кластерот, потпорните организации и останатите учесници вклучени во развојот на кластерите. Составот на обуките и едукацијата е важен инструмент за унапредување на вештините, и заради тоа, конкурентноста на кластерите. Во таа насока ќе се овозможи поддршка на Академијата за кластери која треба да овозможи интегриран пристап во организирањето на обуките и тренинзите.

3.5.2. Информациски и комуникациски активности на кластерот

Во рамките на овие мерки Стратегијата за развој на кластерите во Република Македонија ќе воспостави и информациски состав, како би се задоволиле потребите за различни информации на членките на кластерот и институциите вклучени во активностите на кластерот. Бидејќи кластерите се отворени мрежи, со многу вклучени

партнери, информирањето, комуникациите и односите со јавноста (PR) се клучни фактори за нивниот успех. Заради тоа ќе се изработи јасен план за комуникации, земајќи во предвид дека личностите вклучени во активностите на кластерот вообичаено имаат многу ограничени комуникациски ресурси.

3.6. Ефикасно користење на фондовите на ЕУ и Програмите за ЕУ-заедницата

Хоризонтална цел на Стратегијата за развој на кластерите во Република Македонија е да овозможи ефикасно и посеопфатно користење на фондовите и програмите на ЕУ, наменети за развој на кластерите и кластерските иницијативи, како и јакнење на капацитетите на МСП за соработка и иновации.

МЕРКИ

3.6.1. Јакнење на капацитетот за ефикасно користење на ЕУ фондовите

На Република Македонија во моментов на располагање и е инструментот за претпристапна помош - IPA. По влегувањето на Република Македонија во ЕУ за финансирање на развојот на кластерите и кластерските иницијативи ќе и бидат достапни инструментите на Кохезионата политика на ЕУ (Европски фонд за регионален развој, Европски социјален фонд и Кохезиски фонд) во рамките на целта Конвергенција, целта Конкурентност и вработување и целта Европска територијална соработка.

Со усвојување на Стратегијата за развој на кластерите во Република Македонија и спроведување на нејзиниот Акционен план, Република Македонија ќе ги зајакне капацитетите на кластерите и членките на кластерите за апсорпција на ЕУ – фондовите. Во рамките на оперативните програми кои ќе бидат изработени за користење на целта Конвергенција и целта Европска територијална соработка, ќе може да се финансираат мерки во рамките на Стратегијата за развој на кластерите и на тој начин ќе се зголеми конкурентноста на македонското стопанство и ќе се создадат услови за јакнење на кластерот и членките на кластерот.

Од големо значење е целите и мерките од Стратегијата за развој на кластерите да се интегрираат во програмските документи кои се основа за користење на структурните инструменти на Кохезионата политика на ЕУ.

3.6.2. Јакнење на капацитетите за ефикасно користење на Програмите на ЕУ-Заедницата

Кластерите и членките на кластерите може директно да се пријават во Брисел за финансирање од Програмата на Заедницата како што се: CIP/Програма за конкурентност и иновации, H2020 програма за соработка во подрачјето на науката/ и останатите соодветни Програми на Заедницата.

За успешна пријава ќе им биде осигурана сеопфатна помош од националните инфо точки за поедините Програми по пат на специфични активности како што се информирање, едукација и советодавна помош во вмрежувањето и поврзувањето со меѓународните партнери.

Користена литература

- Anna H. Jankowiak: **“Cluster initiatives and the role of government in developing clusters”**, Working Papers Institute of International Business, University of Gdańsk 2012, no. 31
- Chatterji, Aaron; Glaeser, Edward L.; Kerr, William R. "Clusters of Entrepreneurship and Innovation," National Bureau of Economic Research, May 2013, Working Paper No. 19013.
- Christian Ketels: **“Innovation, clusters, and the role of government”**, TCI – Network newsletter, 28 August, 2014 (<http://www.tci-network.org/news/835>)
- Julian Kirchherr, Gundbert Scherf, & Katrin Suder: **“Creating growth clusters: What role for local government?”**, McKinsey and Company, April 2014
- Karen G. Mills, Elisabeth B. Reynolds, and Andrew Reamer: **“Clusters and Competitiveness: A New Federal Role for Stimulating Regional Economies”**, BROOKINGS, April 2008
- Khalid Mahmoud Dashash: **“The Government Role in Creating Innovation Technological Clusters in Developing Countries (The Case of Saudi Arabia) (doctoral thesis)”**, University of Massachusetts Amherst, 2017
- Leighton Walter Kille: **“Innovation clusters: Examining the role of federal, state and local government”**, Journalist’s Resource, November 26, 2013
- Leon Bart de Graaf: **“Innovative Foresight Planning: The Role of (Regional) Government on Cluster Development”**, IFP project: SYARK Environmental planning, University of Groningen, 2011

- Mark Muro and Bruce Katz, ***The New ‘Cluster Moment’: How Regional Innovation Clusters can Foster the Next Economy***, Washington, DC: The Brookings Institution Metropolitan Policy Program, September 2010.
- Mark Wickham, “**Industrial Cluster Development: The Role of Government in a Regional Australian Economy** (doctoral thesis)”, University of Tasmania, 2004
- Maxwell Stamp PLC: “**Guidelines for Cluster Development: A Handbook for Practitioners (Support to Cluster Development in Croatia: Cluster Development Handbook)**”, Project no. EuropeAid/127604/D/SER/HR, Prepared for the Ministry of Economy, Labour and Entrepreneurship (MELE), and the Central Finance and Contracting Agency (CFCA), Government of the Republic of Croatia, June 2013
- National Research Council, ***Growing Innovation Clusters for American Prosperity: Summary of a Symposium***, Charles W. Wessner, Rapporteur, Washington, DC: The National Academies Press, 2011

Акциски план 2018 – 2020

за имплементација на

**„Стратегијата за развој на кластерите во Република Македонија
2018 – 2025“**

ИНДИКАТИВЕН ОПЕРАТИВЕН ПЛАН / АКЦИОНЕН ПЛАН

Задача 1: ФИНАЛИЗИРАЊЕ И ПУБЛИКУВАЊЕ НА СТРАТЕГИЈАТА

Реф.	Активност	Предвиден резултат	Индикатори	Буџет на РМ	ЕУ	Инст.	Временска рамка
1.1.	Нацрт на Стратегијата за кластери 2017-2025	Интерниот документ на Стратегијата спремен за презентација пред партнерите за имплементација	Интерниот документ на Стратегијата прифатен од МЕ	0	0	МЕ	2018 Q1
1.2.	Спроведување на процесот на консултација со Трипл Хеликс партнерите за нацртот на Стратегијата и финализирање на истата	Ажурирање на документот ги вклучува инпутите од претставниците на приватниот сектор и претставниците на академската заедница и секторот за И & Р.	Список на потврдени партнери Записник од состаноците Финално прифатен документ на Стратегијата	0	€30,000	МЕ	2018 Q2
1.3.	Преглед и ажурирање на резултатите од мапирањето на кластерите. Креирање / ажурирање на кластер базата на податоци, вклучувајќи ажурирање на	Ажурирано мапирање на кластерите на национално ниво Проширено поле на класификација во кластер базата на податоци по повеќе димензии.	Потпишани согласности со документите – вклучување на сите кластери во истражувањето Проширена база на податоци		€50,000	МЕ	2018 Q3 Може и подоцна во зависност од финансии

Реф.	Активност	Предвиден резултат	Индикатори	Буџет на РМ	ЕУ	Инст.	Временска рамка
	класификацијата (по величина / по сектори / по региони /влез на меѓународни пазари).						
1.4.	Прифатен и публикуван финалниот документ на Стратегијата	Завршниот документ на Стратегијата за кластери го покрива целиот период на планирање (доколку е можно да се предвиди/подготви акциски план до 2025)	Потпишани согласности за секој сегмент од документите	0	0	МЕ	2018 Q4
1.5.	Мерките кои се наоѓаат на Стратегијата за кластери се содржани во Оперативниот план (цел период на Стратегијата)	Оперативен План	Потпишани согласности за секој сегмент од документите	0	0	МЕ	2018 Q4
1.6.	Екстраполирање на мерките во едногодишниот Акциони план во процес на имплементација	Целосна имплементација на Акциониот план	Потпишани согласности со документите Потврдени извештаи од реализираните активности од Акцискиот план	0	0	МЕ	2019 Q1

Задача 2: ГРАДЕЊЕ КАПАЦИТЕТИ НА ИНСТИТУЦИИТЕ И КЛАСТЕРИТЕ

Реф.	Активност	Предвиден резултат	Индикатори	Буџет на РМ	ЕУ	Инст.	Временска рамка
2.1.	Градење капацитети на институциите (МЕ, АППРМ, ФИТР, ДЗС, АСИПИРМ, итн.)	Спроведена ТНА (training needs analysis) и лоцирање на гапови во (не)знаењето Зголемување на капацитетите на вработените од наведените институции за работа со кластерите (програмирање, мониторинг, буџетирање, изнаоѓање на фондови и др.)	Реализирани обуки по типови на теми Обучен број на вработени (минимум 100) Реализирани проекти	0	€250.000	МЕ	2019 Q4
2.2.	Национална координација за кластери	Развој на платформа за соработка на кластерите и нивните членки	Активирана платформа за соработка	0	€40.000	МЕ	2019 Q2
2.3.	Форум за експерти за градење на капацитетите на кластерите	Воспоставување на форум на експерти кој би се состанувал 2 пати годишно за да се дискутираат проблеми поврзани со кластерското работење	Одржани по 2 форума годишно Записник од реализиран форум (слики + потписи на учесници)	€2.000		МЕ	2018-2019 По два пати годишно
2.4.	Формирање на центри за одличност поврзани со кластерите	Во соработка со Универзитетите и другите истражувачки центри од една страна и кластерите од друга страна да се формираат центри на одличност кои би биле почетно финансирани од ЕУ	Формирани барем 1-2 центри на одличност поврзани со кластерското работење	€10.000	€200.000	МЕ, Унив., Комори, ФИТР	2020
2.5.	Јакнење на извозните капацитети и	Изготвување на прирачник за	Реализирани обуки	€10.000	€100.000	МЕ	2019 Q2

Реф.	Активност	Предвиден резултат	Индикатори	Буџет на РМ	ЕУ	Инст.	Временска рамка
	интернационализација на кластерите	извоз на кластерите Јакнење на капацитетите на кластерите и нивните членки	Зголемен извоз				
2.6.	Промовирање на иновациите и трансфер на технологии кон кластерите	<ul style="list-style-type: none"> - Твининг проект со меѓународни партнери - Проектен конзорциум - Студентски тури (вклучување на студентите да работат на проблеми во кластерите) - Светски искуства за кластерите (размена на најдобри практики) 	<ul style="list-style-type: none"> - Реализиран еден твининг проект за јакнење на капацитетите на кластерите - Вклучување на универзитетите/студентите во кластерското работење - Развиен систем на евиденција на најдобри практики 	€10.000	€500.000	МЕ, ЕУ делег.	2019 Q3
2.7.	Транзиција на кластерите од „добри“ кон „одлични“	<ul style="list-style-type: none"> - Мониторинг и мерење на перформансите на кластерите - Јакнење на знаењето и вештините за развој на кластерите 	Развој на критериуми за мерење на перформансите на кластерите согласно ЕУ методологија	€10.000	€100.000	МЕ, ЕУ Делег.	2019 Q4
2.8.	Идентификација на префериран организациски и правен модел за формирање на кластери (редефинирање на поимите за и околу на кластерите)	<ul style="list-style-type: none"> - Редесфинирање на кластерите од правен аспект - Развој на критериуми за нови дефиниции на кластерите прилагодени на најдобрите светски искуства 	Развиен нов Речник (поимник) и дефиниции за кластерите			МЕ	2019 Q4

Задача 3: ФОРМАЛИЗИРАЊЕ НА ПРИДРУЖНИ ГРАНТ-ШЕМИ

Реф.	Активност	Предвиден резултат	Индикатори	Буџет на РМ	ЕУ	Инст.	Временска рамка
3.1.	Достапност на документ до ЕУ средства за кофинансирање на проекти	Развивање на табели со деталите за расположливите средства и потврда на договорот за кофинансирање	Потпишани согласности за документите	0	0	МЕ, ФИТР	2019 Q2
3.2.	Избор на подрачје за позитивна дискриминација во одредување донација	Листи со детали за сектори и региони со сразмерни договори за финансирање	Потпишани согласности за документите	0	0	МЕ	2019 Q2
3.3.	Ревидирање на програмите за финансирање на кластерите од МЕ	Анализа на досега реализираните проекти Воведување на нови приоритети Дефинирање на нови механизми за финансирање на кластерите	Извештај за досега потрошените пари и реализирани проекти за кластерите	€10.000	0	МЕ	2019 Q2

Задача 4: ЛАНСИРАЊЕ НА КОМУНИКАЦИСКА КАМПАЊА

Реф.	Активност	Предвиден резултат	Индикатори	Буџет на РМ	ЕУ	Инст.	Временска рамка
4.1.	Изработка на Комуникациска стратегија (вклучувајќи и проектирани трошоци) со целна релевантна публика, користејќи ги сите достапни комуникациски алатки.	Документ: – Нацрт Комуникациска стратегија	Документот	€20,000	0	МЕ	2018 Q3
4.2.	Промоција на Стратегијата за кластерите преку комуникациската стратегија	Промовирани активностите на МЕ во однос на кластерското работење	Појавувања во јавноста на разни медиуми	€5.000	0	МЕ	2019 Q1

Задача 5: ГРАДЕЊЕ НА КОНСЕНЗУС И РАЗВОЈ НА ПАРТНЕРСТВА

Реф.	Активност	Предвиден резултат	Индикатори	Буџет на РМ	ЕУ	Инст.	Временска рамка
5.1	Планирање и покренување на Национален Трипл Хеликс форум применувајќи ги меѓусобните активности кои се составен дел од овој модел	Работни оперативни форуми	Воспоставен Форум. Записници од состаноците и Агенди за настаните.	€4,000	€10,000	МЕ	2018 Q2
5.2.	Организирање и менаџирање на Трипл Хеликс конференција и работилници со користење на алатки за дисминирање на резултатите	Одржана Конференција и резултатите документирани	Листа на учесници, Хандоут / презентации, документирани резултати, материјали за дисеминација	0	€10,000	МЕ	Во тек на целиот период од имплементацијата

Реф.	Активност	Предвиден резултат	Индикатори	Буџет на РМ	ЕУ	Инст.	Временска рамка
5.3.	Развивање и покренување на шема за интернационализација која се однесува на:	Сеопфатен политички документ	Документот за политики поднесен и потпишан	€2,000	€15,000	МЕ	2018 Q2
	<ul style="list-style-type: none"> • Членство на Македонија во Европската опсерваторија • Врски со јавни и приватни институции и асоцијации кои се бават со прашања за развој на кластерите во ЕУ28 и / или други региони од интерес со вклучување на: <ul style="list-style-type: none"> - заеднички фонд за инвестиции - приватни корпорации - надворешно-трговски владини оддели во ЕУ и САД 	Потврдено членство		€10,000			2018 Q2
		Воспоставени и формализирани врски	Сертифицирање на кластерите		€10,000		
			Документирани докази за врските				
			Развиени врски со Меѓународни мрежи на кластери и ТЦЦ мрежата				

Реф.	Активност	Предвиден резултат	Индикатори	Буџет на РМ	ЕУ	Инст.	Временска рамка
	<ul style="list-style-type: none"> Врски со трговските секретаријати во македонските амбасади 			€10,000		АСИПИРМ	2018 Q3
5.4.	Преговарање за сеопфатена спогодба за партнерство со универзитетите, институтите за технологија и И & Р за формализирање на насоките кои го регулираат учеството на овие организации во кластерските организации.	<p>Усогласено партнерство, формализирано и потпишано од МЕ.</p> <p>Договорени и изработени насоки за партнерство</p>	Документите на МЕ	€2,000	€10,000	МЕ	2018 Q1
5.5.	Покренати тројни иницијативи (инкорпорирање на здруженија од приватниот сектор и академијата) со задача да се насочат кон воспоставување на Центри за одличност кои се фокусирани на специфични активности на кластерите.	<p>Правила за ангажирање документиран и потпишани.</p> <p>Започнат процес на планирање за воспоставување на Центри за одличност.</p>	<p>Потпишани договори и архивирани на соодветен начин</p> <p>Планови предадени во посебни фолдери</p>	€2,000	€20,000	МЕ	2018 Q3